

Self-Awareness in Daily Life (SADL)-3: **3 typeringen voor ziektebesef na niet-aangeboren hersenletsel**

Auteurs

Arno Prinsen (Dendriet)

Rudolf Ponds, Sanne Smeets en Ieke Winkens (Maastricht University)

Annemieke Meijerink (InteraktContour)

Versie

januari 2016

Handleiding

De ene cliënt¹ met hersenletsel heeft heel goed door wat er aan de hand is en meldt zich zelf aan voor hulp of begeleiding. De ander snapt er niets van en wordt gestuurd door een familielid. De één is sterk gemotiveerd, de ander komt met tegenzin.

Cliënten die geen besef hebben van hun beperkingen lopen onnodig vertraging op in het leren omgaan met die beperkingen. Of men verzuimt in het geheel om de beperkingen ook daadwerkelijk aan te pakken.

Dit instrument² helpt je bij het onderscheiden van drie typen cliënten. Tot welk type iemand behoort hangt onder meer af van de mate waarin hij of zij besef heeft van de beperkingen. Vaststellen met wie je te maken hebt stelt je als hulpverlener in staat om aan te sluiten bij de belevingswereld van de cliënt en de cliënt op de best passende manier te benaderen.

De drie typen cliënten zijn:

De voorbijganger	De zoeker	De klant
Ervaart zelf niet dat hij een probleem heeft en heeft dus geen hulpvraag; en Anderen ervaren een probleem en hebben de hulpverlening ingeschakeld (uitspraken van de voorbijganger worden door zijn omgeving volkomen anders geïnterpreteerd)	Heeft een vage, slecht afgelijnde hulpvraag; en/of Heeft weinig overzicht over zijn problemen; en/of Heeft weinig vertrouwen dat zijn problemen worden opgelost; en/of Annuleert zijn eigen hulpvraag (cliënt en omgeving signaleren hetzelfde probleem, maar de omgeving heeft een duidelijkere hulpvraag dan de cliënt zelf)	Heeft een probleem; en Kan deze redelijk tot goed vertalen naar een hulpvraag, en Is bereid om samen te werken om tot oplossingen te komen (de beleving van een situatie komt overeen met die van de omgeving)

¹ Waar 'cliënt' staat kan ook 'patiënt' gelezen worden

² Dit instrument is gebaseerd op het boek 'Heb ik een probleem dan? Ziektebesef en interventies bij hersenletsel' door Arno Prinsen

Het besef dat cliënten hebben van hun eigen beperking kan verschillen per levensgebied. Een cliënt kan voorbijganger zijn voor zijn geheugenprobleem maar klant als hij zijn fysieke beperkingen benoemt. Dit instrument helpt je om de mate van ziektebesef per levensgebied in kaart te brengen.

Hieronder vind je voorbeelden van typische uitspraken van de drie typen cliënten per levensgebied. Deze of soortgelijke uitspraken van de cliënt die je gaat beoordelen, kun je gebruiken voor het invullen van de verschillende domeinen op het scoreformulier

<p>Levensgebied Gezinsrelaties en familieverbanden.</p> <p>Voorbeelden van vaardigheden of taken die passen bij dit levensgebied zijn: afspraken maken over het huishouden, het goed maken nadat je ruzie hebt gemaakt, aangeven dat je tijd alleen door wilt brengen, je tijd verdelen tussen je gezin en familie en andere zaken die tijd vragen, interesse tonen in je gezin/familie</p>	<p>Voorbijganger <i>Nee hoor, mijn relatie met mijn partner en kinderen is niet veranderd (realiteit is dat partner en kinderen de relatie wel veranderd vinden)</i></p> <p><i>Het enige wat veranderd is door mijn hersenletsel is dat mijn partner vindt dat ik veranderd ben (partner en kinderen vinden dat het contact stroef gaat, cliënt zelf vindt dat niet)</i></p>	<p>Zoeker <i>Het contact met mijn kinderen wil ik verbeteren, alleen jij (=hulpverlener) kunt mij daar niet bij helpen</i></p> <p><i>Er is wel iets veranderd in de relatie met mijn partner, wat precies weet ik niet</i></p> <p><i>Vroeger kon ik zo goed met mijn kinderen omgaan, nu snap ik niet dat het contact zo stroef verloopt</i></p>	<p>Klant <i>Ik heb veel onenigheid met mijn partner en ik wil met je (=hulpverlener) doornemen wat ik daaraan kan doen</i></p> <p><i>Sinds ik op de woonvorm woon, is mijn relatie met mijn partner beter dan toen ik thuis woonde</i></p>
<p>Vriendschappen en sociale contacten.</p> <p>Regelmatig iets van je laten horen, aangeven als je iets niet wilt, oog hebben voor gevoelsuitingen van anderen, het verschil weten tussen vrienden en kennissen, bedenken en zeggen wat je graag wilt</p>	<p><i>Mijn oude vrienden komen nog heel vaak (realiteit is dat vrienden niet meer komen of heel weinig)</i></p> <p><i>Ik heb veel vrienden (realiteit is dat de cliënt deze mensen alleen gedag zegt, het zijn niet meer dan oppervlakkige kennissen)</i></p>	<p><i>Mijn vrienden komen niet meer zo vaak, ik weet niet waarom</i></p> <p><i>Er is wel wat veranderd in het contact met mijn vrienden, maar ik kan daar toch niks aan veranderen</i></p>	<p><i>Help mij te ondersteunen in het contact met buurtbewoners</i></p> <p><i>Het contact met mijn beste vriend is verwaterd, wil jij me helpen het contact te herstellen</i></p>
<p>Intimiteit en seksualiteit.</p> <p>Weten wat je wel en niet prettig vindt, contact leggen met iemand die je leuk vindt, weten hoe je wel en niet zwanger kunt worden, begrip tonen als de ander iets niet wilt, weten wat je partner prettig vindt</p>	<p><i>Mijn partner wil steeds geen seks/intimiteit. Aan mij ligt het niet (realiteit is dat cliënt geen rekening houdt met de wensen van zijn partner)</i></p>	<p><i>Mijn vrouw en ik hebben geen seks meer, ik snap niet waarom</i></p> <p><i>Ik wil een relatie maar ik weet niet hoe</i></p>	<p><i>Ik wil een relatie, wil jij mij daarbij helpen? (aanmaken van online dating profiel, schrijven van contactadvertentie)</i></p> <p><i>De afgelopen tijd is er geen intimiteit meer geweest in mijn relatie, wil je mij helpen om dat bespreekbaar te maken?</i></p>
<p>Ontspanning en eigen tijd.</p> <p>Plannen dat je inspanning afwisselt met ontspanning, tijdsbesef hebben, iets leuks bedenken als je je verveelt, weten wat je kunt, je tijd zo indelen dat je een activiteit af kan maken</p>	<p><i>Ik heb nog steeds dezelfde hobby's (realiteit is dat de hobbykamer niet betreden wordt)</i></p> <p><i>Ik krijg mijn eigen tijd goed ingevuld (realiteit is dat cliënt zich verveelt, te vroeg naar bed gaat, etc.)</i></p>	<p><i>Ik kan mijn oude hobby niet oppakken, maar dat geeft niet, ik vond het toch al niet meer zo leuk</i></p> <p><i>Ik wil meer ontspanning, maar ik weet niet hoe</i></p> <p><i>Ik heb nu minder hobby's, maar dat is nu</i></p>	<p><i>Kun jij me helpen mijn oude hobby's weer op te pakken?</i></p> <p><i>Ik wil meer ontspanning, kun jij me daar bij helpen?</i></p>

Werk en dagbesteding.

Om uitleg vragen als je iets niet begrijpt, accepteren dat niet alles haalbaar is, trots zijn op je werk en dat laten merken, je kunnen oriënteren binnen een ruimte, afmaken waaraan je bent begonnen

Als ik weer beter ben ga ik terug naar mijn oude baan (realiteit is dat cliënt is afgekeurd/is niet realistisch)

Ik ga naar het activiteitencentrum omdat mijn vrouw dat wil, niet ik

Ik hoor hier (= activiteitencentrum) niet

Mijn baas zegt dat ik niet terug mag komen in mijn oude baan. Dat vind ik erg en dat snap ik niet

Ik wil wel weer werken maar ik heb hersenletsel, dus dat gaat niet

Ik kan niet meer terug naar mijn oude werk, ik wil wel naar het activiteitencentrum. Hoe kom ik daar?

Ik heb al aangepast werk, maar kan ik er niet meer uithalen?

Woon- en leefsituatie (huishouden, geldzaken, omgaan met instanties).

Je huis inrichten zodat je je prettig voelt, spullen opruimen, weten waar je (goedkoop) boodschappen kunt doen, eenvoudige reparaties verrichten, je geld verdelen over een maand

Ik kan mijn woning goed onderhouden (realiteit is dat het appartement vervuild is)

Ik krijg steeds aanmaningen. Dat klopt niet, ze maken fouten (realiteit is dat het terechte rekeningen zijn)

Ik wil best voor alle andere cliënten een maaltijd koken (realiteit is dat de cliënt geen idee heeft wat hij in de keuken moet doen)

Ik weet niet wat ik hiermee moet (trekt een la open met 1,5 jaar post erin)

Mijn huishouden is niet zoals ik wil, maar ik weet niet waar ik moet beginnen

Help mij mijn administratie op orde te brengen, alleen lukt dat niet

Ik wil weer eenvoudige maaltijden kunnen koken, wil je mij dat leren?

Gezondheid en uiterlijk.

Medicijnen gebruiken volgens voorschrift, eigen smaak ontwikkelen voor kleding, op tijd en regelmatig eten, weten wat je lichamelijke beperkingen zijn, lichamelijke conditie onderhouden.

Ik stink helemaal niet (realiteit is dat cliënt onaangenaam ruikt)

Ik kan die medicatie echt wel in eigen beheer hebben (realiteit is dat cliënt dit zeker niet kan)

Ik heb zoveel pillen, ik weet het gewoon niet meer

De was blijft zich maar opstapelen

Ik heb zoveel pillen, wat moet ik nu wanneer nemen?

Wil jij met mij een was schema maken?